

אורות הגבעה

פרשת ואתחנן

גיליון פ"ז

לרפואת ישי דב בן נרי שנפצע בעין

לע"נ הרבנית גיטל וינברג ע"ה בת
האדמו"ר זצוק"ל ואם יבלחט"א מרן
כ"ק אדמו"ר שליט"א

לזכות כ"ק מרן אדמו"ר
מטאלנא שליט"א

אהבת ה' – כיצד?

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" – ומהו האהבה והיו הדברים האלה, שמתוך כך אתה מכיר בקב"ה ומדבק בדרכיו [רש"י]. "אשר אנכי מצוך היום" - לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה, דיוטגמא – מצות המלך בכתב [רש"י].

ועמד כ"ק מו"ר על כמה נקודות [ונל מה שלהלן נכתב עפ"י הבנתו ובסגנונו ובשינויים ובקיצור נמרץ וכל שיגאה תיתלה ב...]. הפרשה פתחה "ואהבת את השם אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", וחז"ל דרשו שצריך לאהוב את השם אפילו אם הוא נוטל את נפשך. כלמור, קבעו איזה מחיר צריכים לשלם על האהבה – עד מסירות נפשו [וגם ממונו מ"בכל מאדך"]. ורק אח"כ, בפסוק הבא, מגדירים מהי האהבה [והיו הדברים – לימוד התורה]. וצ"ע, הסדר הנכון הוא שקודם צריכים להגדיר את האהבה ואח"כ לקבוע את מחירו, כמו שבמסחר, קודם המוכר מגדיר לקונה מה הוא רוצה למכור לו ורק אח"כ מפרט את המחיר, וכאן, איפוא, לכאורה הלך הפסוק בטר איפכא, אתמהו.

עוד יש לשאול, שבמצות ואהבת לרעך כמור ומצות אהבת גרים, חז"ל לא שאלו "ומהו האהבה". ובמקור רש"י בדברי הספרי על אתר, כתוב "איני יודע כיצד אוהבים את המקום, תלמוד לומר וכו'" למה דוקא כאן במצות אהבת השם המדרש מחפש הגדרה למושג "אהבה"?

בנוסף, איך מגיעים למדה של "אשר אנכי מצוך היום" - לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה ע"כ. סוף סוף, התורה היא ישנה [תתקע"ד דורות לפני בריאת העולם...]. ואיך נצליח לטעום את חידושה היום-יומי.

ואמר מרן כ"ק אד"ש, שכדי לענות על התמיהות, נתבונן במידת האהבה. למה אדם אוהב את זולתו? ההסבר הוא שתימדי מעורב גם אהבת עצמו. אני אוהב את השכן ממוזל, כי הוא חביב. אני אוהב את המכולת-ניק, כי הוא מביא לי אוכל. אני אוהב את הפקיד בבנק כי הוא כל פעם מביא לי מזומנים ובחיוך, אני אוהב את בני ... כי הוא בני, בן שלי. כל הסיבות שמניתי לאהבה, קשורות בי. היסוד לאהבת הזולת הוא אהבה עצמית.

על כן, אין שום צורך להגדיר מה היא אהבת הזולת. אני אוהב את הזולת באותה מידה ובאותה צורה שאני אוהב את עצמי [אם כי במקרה של התנגשות בין אהבת עצמי לאהבת הזולת, התורה קבעה שחייך קודמין]. אהבת השם, לעומת זאת, היא אהבה מסוג אחר לגמרי. אנחנו מצויים לאהוב את השם "בכל נפשך" - אפילו נוטל את נפשך. התורה כאן אינה מדברת על מחיר המצוה, וכפי שתמהנו איך הקדימה התורה הקדושה מחיר המצוה להגדרת מהות המצוה, אלא כאן התורה אמנם מגדירה את תוכן ומהות המצוה. מה היא האהבה? האהבה לא באה כאן כתולדה מאהבת עצמי אלא במקום אהבת עצמי. אני חייב למסור את נפשי על אהבת השם. אהבת השם גוברת על אהבת עצמי ואין דין של חייך קודמין [במקרים מסויימים]. היא סוג של אהבה נטול גבולות וסייגים. נמצא שהתורה באמת התחילה בהגדרת המצוה. אהבת השם היא לא תולדה של אהבת עצמי אלא מסירות נפש למען השם אפילו על חשבון חיי או ממוני. וכך הגדיר המהר"ל מצות אהבת השם [נתיב אהבת השם ב' ל"ט] "כי האהבה שיש לאדם אל ה' יתברך, כי האדם מצד עצמו אינו דבר, רק מן השם יתברך בא האדם ואילו ישוב האהבה אל השם יתברך במה שהאדם שב אליו רוחו לגמרי, עד שאין לאדם מציאות בעצמו, ובהו הוא מתדבק לגמרי בו, וכדכתיב לאהבה את ה' אלקיכם ולדבקה בו, ובהו שייך אהבה גמורה". הרי שאהבת ה' היא ביטול עצמי. ועי' בס' נתיבות שלום ויקרא אות ג עמ' י' וצרך לכאן].

וכך צריך אדם לכוון בכל יום בקריאת שמע, וכדברי הנועם אלימלך [בצעטיל קטן] "בפסוק ראשון של ק"ש וברכה ראשונה של שמונה עשרה, יהרהר ויכוין אם יענו אותו כל אמות העולם בכל עינים קשים ויפסעו עור מבשרו להכחיש ח"ו ביחודו, יסבול כל היסורין ולא יודה ח"ו להם, ויצייר בדעתו ובמחשבתו כאילו עושין לו כל הנ"ל".

והנה, רש"י בדבריו הביא כל דרשת חז"ל במקרא זה "והיו הדברים האלה – ומהו האהבה? והיו הדברים האלה, שמתוך כך אתה מכיר בקב"ה ומדבק בדרכיו. אשר אנכי מצוך היום - לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה", הרי שכרך ביחד אהבת השם [ואהבת] וביטויה ע"י תלמוד תורה] יחד עם הלימוד מתוך התחדשות. והמהלך הוא, שהאזהב את ה' ילמד תורה כדבעי, וממילא, כל דברי תורה יהיו כחדשים בעיניו, וכדלהלן.

טבע האדם לרוץ אחר דברים חדשים ומאס בישנים. וכפי שאמרנו בגמרא [יומא כ"ט] "מיגמר בעתיקתא קשיא מחדתא". והטעם הוא שמוח האדם נהנה ומתלהב מידיעות חדשות ומסעירות [ומכאן הפופולאריות של "קווי נייעס" ועתונים

למיניהם שכה רבים הם המכורים להם. אנשים אוהבים להיות כל הזמן מעודכנים במתרחש... ואשרי המתנתק מעכשיו והמונתק מעיקרא]. אהבת החידוש נובעת מאהבת עצמו והרצון לתענוג שכלי, ואם אין הידיעה חדשה-מעניינת-ומושכת, טבע האדם לא להתעניין [תנסה לעניין מישהו בעיתון של שבוע שעבר...]. לימוד כדבעי, נובע מאהבת השם ולא מאהבת עצמו, ואדרבה, דרוש ביטול אהבת עצמי. ואם כך היא הגישה ללימוד, מתוך אהבת השם אמיתית, וביטול היש, לא ישא הולמד את הישן, כי החדש והישן גם יחד הם חלקים מחלקי תורת השם הקדושה עכ"ל כ"ק אדמו"ר שליט"א והאריך בזה בטוב טעם והבאתי את דבריו בקצרה. [ועי' גם בס' ליקוטי תורה פ' דברים במאמר 'ציון במשפט תיפדה' וינעם לך].

ויש לחזק דבריו ממה שכתב המהר"ל על מה שנאמר במס' דרים פ"א 'ויאמר ה' על עזבם את תורתו כו', היינו לא שמעו בקולי, היינו לא הלכו בה. אמר רב יהודה אמר רב, לומר שאין מברכין בתורה תחלה ע"כ. אל יקשה לך, למה לא היו מברכין בתורה תחלה, שאין פירוש הברכה הדבור בפה בלבד, דודאי הדבור בפה היו מברכין. אבל הכוונה על הברכה בעצמה, היא האהבה הגמורה והדבקות אל השם יתברך, לאהוב השם יתברך במה שנתן תורה, וזהו ענין הברכה, ואין כל האהבות שוות, כי האהבה האמתית היא האהבה בכל לב ובכל נפש, וכדכתיב 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך', ולא היה להם האהבה הגמורה אל השם יתברך במה שנתן התורה לישראל, ובפרט על האהבה הגדולה שהיא התורה שהיא טובה על הכל, שיש לברך הש"י ויתעלה שמו על זה בכל לבו וכפי הטובה העליונה לא היו מברכים בכל לבם. וזה שאמרו שם ג"כ, מפני מה אין תלמידי חכמים מצוים שיוצאים מהם תלמידי חכמים, מפני שאין מברכין בתורה תחלה. כי אף אם היו מברכין בפה, מ"מ דבר הזה, שהוא נתינת התורה, צריך לברך הש"י בכל לבו. ובהו יש לו אהבה גמורה אל הש"י ויבין אף אם הוא תלמיד חכם והוא צדיק גמור, רחוק הדבר הזה שיברך הש"י בכל לבו על נתינת התורה כפי הראוי. ועוד כי התלמיד חכם לבו דבק אל התורה כי חביבה התורה על לומדי' [כ"ח הרבה מתיקות ועמקות שכלית מצוייה בתורה וקשה למי שלומד שלא לאהוב...]. ובשביל אהבתם לתורה, דבר זה מסלק אהבת המקום בשעה זאת שבאים ללמוד, כי כאשר באים ללמוד תורה ואהבתם אל התורה, אין בלמוד שלהם האהבה אל השם יתברך במה שנתן התורה, כי אין האהבה לשינם, כי כל אהבה היא דבקות בנאהב, ואם דבק בה אינו דבק באחר. ולפיכך, אהבת התורה שהיא חביבה עליהם, דבר זה מסלק שאין הברכה בכל לבו אל הש"י במה שנתן התורה, וזה שאין מברכים בתורה תחלה, לפיכך אין יוצאים מהם תלמידי חכמים. כי אלו היו אוהבים אותו במה שתורה נמצא מאתו יתברך ה' השם יתברך ג"כ סבה לתורה לצאת מהם תלמידי חכמים. ועתה שהם דבקים ורודפים אחר התורה עצמה בלבד ואינם דבקים בו יתברך במה שהוא יתברך סבה לתורה לא ה' יוצא מאתם תלמיד חכם שיש בו תורה שאין כאן הסיבה המשפיעה את התורה על התלמיד חכם וגו'. עד כאן מהקדמה לספר תפארת ישראל. הרי שאפשר לאהוב את התורה ולא את השם יתברך אבל זה היפך המכוון. ולשונו מחרידה "ובשביל אהבתם לתורה, דבר זה מסלק אהבת המקום בשעה זאת שבאים ללמוד". אנחנו רגילים לזהות אהבת התורה עם אהבת השם אבל זו טעות, ויש רבים שאוהבים את התורה ולא את השם. אם אוהב אדם את החכמה שבתורה, ההנאה האינטלקטואלית שהיא מביאה, עלול הוא לשנוא את הישן ולחפש תמיד רק את החדש. המפתח לאהבת התורה האמתית והמבוקשת הוא פיתוח אהבה לה', וממילא כל מה שכתוב בתורה יהיה יקר וחביב בעיניו חדש וישן גם יחד. כלומר, נתחיל עם ביטול אהבת עצמית ומשם נגיע לאהבת השם [ונתולדה גם] ותורתו. [ראה קובץ ישורון ח' עמ' תקנ"ג והלאה מאמר על אהבת ה' במשנתו של המהר"ל וזאב יטרף שבועות פ' ב].

ולפי האמור, יזרחו אור נוגה על דברי הגמרא על הפסוק "אם שמעו תשמע לקול ה' אלקיך", דורשת הגמרא, "אם שמע" – בישן, "תשמע" – בחדש, ואם יפנה לבבך - שוב לא תשמע ע"כ. חיוב ידיעת התורה אפשרי בב' אופנים, האחד הוא מצד ערך התורה ושלימותה דהיינו האהבה הזכה הראויה לה, אהבה טהורה לתורה המיוסדת על אהבת נתון התורה. והב' הוא מצד חשק כל ידיעה שהוא בטבע האדם, האדם, מטבעו, מתעניין בחדשות. מה קרה היום באשכולון, היו אזעקות או לא, מה אומר הנשיא ברק חוסין [כך שמו] אובמה על המצב בלבזרח התיכון ואם הוא עצבני על נתנינו, שהבט של השכן התארכה במזל טוב וכו' וכו'. הוא גם מתעניין, להבדיל, בחידוש תורני, ווארט מעניין על הפרשה, מהלך חדש בסוגיא שהוא כעת עסוק בו, כל אחד לפי תחום ורמת ההתעניינות שלו. והנה יש תנאי מיוחד לתורה שהלומד יאהב אותה מצד ערכה המהותי הקדושת, ובמילוי תנאי זה, גם דברים ישנים שכבר שמע, בכל יום יהיו בעיניו כחדשים. מחדשת הגמרא, שאדם כזה ישמע ג"כ בחדש - יערה עליו רוח ממרום להשכיל ג"כ דברים חדשים ויהיה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק כחך העוסק בתורה לשמה. אם שמע בישן, שהוא מורה שהשמיעה היא מאהבת התורה האמתית -

וכ"ש גיעולי גוים עכ"ד. הרי להדיא דאף עבר הירדן דינו כארץ ישראל. ועוד ראיה ממ"ש רש"י בפרוש התורה שאזהרת הכתוב בכהנים שלא יהיה להם חלק ונחלה היא אף בארץ סיחון ועוג וע"ש עכ"ד.

וקושיית המל"מ מבוארת, מאחר שארץ סיחון ועוג היא חלק מא"י, ומשום כך דימה משה שנדר שהותר מקצתו הותר כולו אבל באמת איך הותר מקצתו, הרי הקב"ה אמר לא תביאו את הקהל אל הארץ אשר נתתי להם.

ויש לומר, דבאמת בעיקר הדבר אם עבר הירדן נחשב כא"י ממש או לא [והארץ בזה בברכי יוסף או"ח סי' תפ"ט והביא שיטות רבות בענין], בספר קהילות יעקב [שביעית סי' ה'] הרחיב בכל הענין, והביא דברי החזו"א שהוכיח בראיות שבעה"ה הן כן, וראיה מערכין ל"ב ע"ב דכשגלו שבת ראובן וגד בטל יובל משום שאין כל יושביה עליה, אלמא דעבה"ה נקרא ארץ ישראל לענין כל יושביה עליה, וכן דין בתי ערי חומה נוהג בה וע"ש באורך. אולם, הביא שם מהר"י קורקוס [בפ"ד משמיטה ויובל ה"ח] שביאר בטעמא דהרמב"ם דכתב דשביעית בעבה"ה הן רק מדרבנן, שמקורו הוא מהא דאיתא בספרא ר"פ בהר"כ כי תבואו אל הארץ - הארץ המיוחדת, והיינו דנתמעט עבה"ה מתורת דיני שביעית אלא דמשמע מדבריו דזה מיעוט על כל מצוות התלויות בארץ דאינו נוהג בעבה"ה אלא מדרבנן אבל ע"ז יש קושיית מכמה מקומות.

וכתב הקה"י, דאפשר לנטות במקצת ולומר דודאי עבר הירדן הו' כארץ ישראל לענין תרומות ומעשרות ולקט שכחה ופאה וכלאים וביכורים ולענין ערי מקלט ורק לענין ד' דברים דהיינו עומר וערלה נגעי בתים ושביעית הו' עבה"ה מדרבנן משום דבהני ד' דברים כתיב כי תבואו אל הארץ ודרשינן בספרי הארץ המיוחדת. וכן משמע מדברי הר"ן [נדרים כ"ב ע"ב] שכתב דעבה"ה לא נתקדשה להבאת עומר ולמקצת קדושות אשר לא נתבאר מ"ש עומר משאר מצוות התלויות בארץ, ואיזו הן מקצת קדושות שאינם בעבה"ה, ומ"ס נשתנו הני מקצת מצוות משאר מצוות. ונראה דס"ל כפירוש הר"י קורקוס בביאור התו"כ, דדריש הארץ המיוחדת, ונמצא שעבה"ה נתמעט מדין עומר ערלה שביעית נגעי בתים והן הן המקצת דברים שלא נתקדשה בהן עבר הירדן עכ"ד הקה"י הנחמדים.

ולפ"ז יישב בס' עיוני רש"י [עמ' צ"ה] קושיית הפרשת דרכים, איך כבש משה ארץ סיחון ועוג שהרי היא בכלל הארץ אשר נתן ה' להם, דהשבעה היתה על הארץ המיוחדת שבה נוהג כל המצוות ולאפוקי עבר הירדן, שאמנם נוהג בה מצוות אבל לא כל המצוות. ובאמת, כשם שבתו"כ דרשו (לפירוש מהר"ק) מהארץ שהיא הארץ המיוחדת, כמו כן, יש לדרוש מהשבעה שאמר לא תביאו אל הארץ דוקא הארץ המיוחדת. אולם משה אמר דמיתי שמא הותר הנדר, ויתכן דמשה פירש שזה הולך על כל ארץ ישראל ומכיון שארץ סיחון ועוג הוא קדוש בקדושת א"י וכנ"ל א"כ שייך לומר ע"ז נדר שהותר מקצתו הותר כולו עכ"ד עיי"ש עוד מה שהאריך.

עוד יש לתרץ עפ"י ההבחנה המפורסמת של התשב"ץ בין קדושת השכינה ומצוות התלויות בארץ, שרק בעבר הירדן המערבי השכינה שורה ואילו בעבר הירדן המזרחי נהוגות מצוות אבל אין קדושת שכינה. לפ"ז, משה רבינו היה סבור שהותר מקצת הנדר שכבר נכנס לשטח של מצוות התלויות בארץ אבל באמת העונש היה שלא ייכנס למקום של השראת השכינה בצד המערבי של הירדן [והארצנו כזה פשוט בע"פ בס' ד"א וכ"כ בס' נחלת צבי (להרה"ג ר' זאב קליין שלי"ט פ' מסעי עיי"ש)]. וע"ע בספר בחצלת השרון [פ' דברים], פנינים מבי מדרשא [פ' דברים שפע מקורות], ובס' זאב יטרף [פ' דברים].

"ואתחנן אל ה' בעת ההיא" - ללחץ שכנשתי לרץ סיחון ועוג למיתו שמא הותר הכלל.

ותמוה הדבר, שרק עכשיו התפלל משה רבנו לבטל הגזירה שלא להכנס לארץ ישראל ואמר אתה החילות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה, הרי עברו הרבה ניסים מזמן שיצאו ממצרים? אלא שכל הניסים היו ניסים בחו"ל אבל כל זמן שלא זכה לכיבוש ארץ ישראל בשביל ישראל לא נחשבו כל הניסים לאתה החילות' עבור משה רבנו, שמעשיו בשביל העם בארץ ישראל שיהיה זה קנין נצחי לעמנו והכיבוש יוכתר בהצלחה ורק משזכה לכיבוש ארץ סיחון ועוג נחלת בני גד ובני ראובן וחצי שבט מנשה שהם חלק מהאומה עשה עבורם קנין נחלת עולמים, כאן היה המקום לבטל הגזירה לא לפני כן [מדברי הגר"ם גרשוני].

נחמו נחמו עמי יאמר א-להיכם - כי לפי ערך מוראות המצוקה אין מי שיכול לנחם את ישראל אין כל פה אשר יכול לבטא דברי נחומים רק ד' לבדו ית"ש, והוא אשר יאמר 'נחמו נחמו עמי'. ואמנם הנחומים אשר יאמר מפיו ית"ש אין שום שכל שיכול להכילם ולהעריך ערך מתקוותם ועדן עדינם, ואשר כשתגיע השעה של הנחומים שיאמרו ממנו ית"ש, נחזה בעינינו, כי כדאי היה לסבול כל היסורים הקשים והמרים ובלבד להגיע לנעם הנשגב והקדש העליון אשר ילוו את הנחומים ההם!! [הגר"מ ח"פ ס"ל צ"ל]

שבת שלום ואורות אין סוף!!!

תשמע בחדש ג"כ. אבל מוסיפה הגמרא "ואם יפנה לבבך מן הישן" - ולא תאבה רק לשמע חדשות שהוא אות שאהבת התורה מצד ערכה המרומם והנעלה נאבדה ונשאר רק החשק הגס של אהבת ידיעות חדשות, הנאה אינטלקטואלית גרידא, 'שוב לא תשמע', הוא יפסיק ללמוד, כי לגס נפש כזה לא תטיב התורה פניה ולא יתקבלו על לבבו עניני התורה וסוף שיאבד ג"כ החשק הראוי אפילו לערך ידיעות חדשות, ויפסיק להתעניין ח"ו בחדשות תורניות ויימשך לחדשות מעולם החולין. "כי רוצה ד' את יראיו" ורק להם התורה תאיר פנים [עפ"י דברי קדוש עליון נ"ע].

"ונתנם ה' אלקיך לפניך והכיתם החרם תחרים אותם לא תכרות להם ברית ולא תחנם" [ז', ב]. ללא תחנם - ללא תקן להס כן, אסור לו ללחץ לומר כמה נאה גוי זה - רש"י.

ברור שהתורה אינה מצווה לא לתת חן לגוי שמצד עצמו הוא מכוזב ואין בו שום צד של חן אלא שציווי התורה מתייחסת לגוי שמצד עצמו יש לו חן, והוא יפה תואר בעיני אנשים, על גוי כזה ציוותה התורה שלא לתת לו חן ושלא ימצא חן בעיניו. מכאן רואים יסוד בהגדת המושג יופי. אין היופי נמדד לפי אמות מדה אנושיות אלא המודד האמיתי הוא לפי המבט התורני-אלוקי. והני והנצח לחי עולמים. ומה שיפה בעיני השם הוא שצריך למצוא חן בעיניו.

והרמב"ם מוסיף חידוש הפלא ופלא בענין זה: "וכן אסור לספר בשבחן ואפילו לומר כמה נאה עובד כוכבים זה בצורתו, קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריהם שנאמר ולא תחנם לא יהיה להם חן בעיניך, מפני שגורם להדבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים".

והוא חידוש פלא, שאסור לשבח מעשיו, כמו למשל כלי שהוא עשה [מכונת כביסה, מכונת וכיוצא], ומבהיל לראות עד כמה צריך להסתכל בכל דבר בעיניים תורניות.

ומכלל לאו נשמע הן, עד כמה צריך לייקר וליתן חן ליהודי, אע"פ שבחינה חיצונית אין לו חן לא במעשיו ולא בצורתו החיצונית, וכדכתיב 'מצא חן במדבר' [ירמיהו ל"א, א], היינו שאע"פ שהיינו בבחינת מדבר שאין בו כלום, וכולו מגדל חרולים וקמשונים, אע"פ כבעיני הקב"ה מצאנו חן ויופי.

ובאמת זה תלוי בזה. במידה שימאסו בעינינו ונתעב היופי והחן של הגויים, נוכל לייקר ולראות חן בכל בר ישראל. ומעניין שהאנשים השונאים ומוצאים פגמים וכיעור בציבור התורני, הם אלו הסוגדים ליופי הגויי. דוק ותשכח.

ובגמ' שבת דף ל"ג ע"ב - דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, ויתבי יהודה בן גרים גביהו. פתח ר' יהודה ואמר, כמה נאים מעשיהן של אומה זו. פירש"י רומיים תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. ר' יוסי שתק. נענה רשב"י ואמר, כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן וכו'. והקשה השפ"א איך שיבח רבי יהודה את הרומיים, הרי כתיב לא תחנם? וכך הקשה המהרש"א, בחי' חתם סופר, ס' יד מלך, ובשו"ת ציצ' אליעזר [ט"ו מ"ז], ושפע רב של מראי מקומות בקובץ נר התורה כ' עמ' רס"ט.

רשב"י, שגינה ומאס את מעשי הרומיים קיבל ברכת "חן" משבור מלכא [עי' בב"מ קי"ט]. "אפרינו מנטייה לרבי שמעון" וברש"י "יקבל חן מאיתנו על דבר זה". כי הוא הוא זה שגילה מהו החן האמיתי ומהו חן מזויף.

וחורבן בית המקדש בא ע"י שנאת חנם והתיקון הוא חפש חן בכל יהודי, וביותר עתה בהגיע יום ט"ו באב, שבו אמרו [תענית כ"ו] "בחור, שא נא עיניך", ואמרו "אל תתן עיניך בנוי", כי 'שקר החן והבל היופי, אשה יראת השם היא תתהלל, שיום זה מלמד שהחן החיצוני אינו בר ערך אם אינו מצורף ליראת ה' וכן אלוהי.

"ואתחנן אל ה' בעת ההיא" - ללחץ שכנשתי לרץ סיחון ועוג למיתו שמא הותר הכלל.

הנה המל"מ בפרשת דרכים דרך הקודש דרוש ח' כתב ז"ל ודרך אגב, הנה באתי לעורר מאי דקשיא לי בגזירת ה', שהוא אמר 'לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם', א"כ, איך כבש משה ארץ סיחון ועוג, שהרי בכלל שבעה עממין הן כמ"ש רש"י למעלה פסוק י"ג 'ההוא יקרא ארץ רפאים' שניתנה לאברהם אבינו ור"ל אמרו אמרו ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמיתי שמא הותר הנדר. ברור דכונת משה היתה לפי שהוא סבור שארץ סיחון ועוג הם בכלל ארץ ישראל, ועל זה בא בטענה לומר, נדר שהותר מקצתו הותר כולו, [שאם אין זה בכלל א"י וגם לא בכלל הגזירה שלא יכנס בה מה זה דמיתי שמא הותר הנדר]. ולפי האמת, יש לתמוה מה נשתנה ארץ סיחון ועוג טפי משאר א"י [פ"י ואיך באמת הותר הנדר]. ומהר"י אדרבי ז"ל מכח קושיא זו, רצה לומר שמשם היה סבור שארץ סיחון ועוג הם מכלל ארץ ישראל אבל קושטא דמילתא שאינם בכלל ארץ ישראל. ואני תמיה עליו, דמילתא דפשיטא היא שהם בכלל ארץ ישראל, והעד על זה דתנא במתניתין מיעט ארץ סיחון ועוג מן הביכורים מפני שאינה ארץ זבת חלב ודבש [ביכורים פ"א מ"ו] ולענין תרומות ומעשרות חיובם מן התורה, וכמ"ש מרן. והרמב"ן ז"ל כתב שהטעם שלא צוה ה' פרשת געולי מדין במלחמת סיחון ועוג הוא מפני שסיחון ועוג הוא משבעה עממין דכתיב בהו 'ואכלת את שלל אויביך' ודרשו רז"ל חולין י"ז אפילו קדילי דחזירי